

Ord til Mor

... Der bevæger barn og bog

Inspirations- og konceptguide
Pilotprojektperioden 2019-2021



Konceptudvikling:

Lisbet K. Nør og Sofie Bay

Projektgruppe:

Dansekapellet, Osramhuset og Blågårdens Bibliotek

Ekstern bibliotekskonsulent:

Lisbet Vestergaard

Støttet af:

Udviklingspuljen for folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre v. Slots- og Kulturstyrelsen

Copyright Kultur N



Osramhuset



Indhold

Indhold.....	4
Formål med guiden og Læsevejledning.....	5
Grundlæggende teori.....	6
Byggesten	7
Miles på rejsen.....	10
Miles - med fokus på tidlig sprogindlæring:	11
Miles - med fokus på sanse- og bevægelsesteori	12
Opsamling på teoriafsnittet.....	14
Forberedelser inden forløbets start	15
Den generelle opbygning af undervisningen.....	18
Materialer til konceptet.....	20
Motoriske udviklingstrin for 6-12 måneders babyer	22
Inspirationsprogram.....	22
Yderligere inspiration til lege.....	35
Indkøbsliste til materiale i kufferten	42
Litteraturlisten.....	43

Formål med guiden og Læsevejledning

Denne guide giver en praktisk indføring i konceptet og undervisningsforløbet *Ord til Mor*. Den indeholder forslag til opbygning af undervisning, et inspirationsprogram samt mulige progressioner. Ønsket er at klæde formidleren på til at kunne facilitere og undervise et Ord til Mor forløb.

Fokus i Ord til Mor er at understøtte babyerne – og mødrenes – motivation og lyst til at kommunikere, som den vigtigste forudsætning for at lære sprog. For at understøtte dette, tages der udgangspunkt i bevægelseslege samt familiernes ressourcer og hverdag.

Forløbet er planlagt til 8-12 uger og kommer omkring motoriske, verbale og taktile lege. Undervisningen tilrettelægges og justeres til den enkelte gruppe, og danner derfor grobund for udvikling.

Guiden gennemgår de praktiske rammer samt forudsætninger for undervisningen. Den underbygger praksis med et overordnet teoretisk afsnit, der giver en forståelse for det teoretiske grundlag, som konceptet bygger på. Yderligere forbinder dette afsnit teorien med det visuelle grafiske materiale og forklarer hvordan det visuelle grafiske materiale kan inddrages i undervisningen.

Om muligt anbefaler vi deltagelse i en praksis-orienteret formidlerworkshop, som supplement til den skriftlige manual.

Først præsenteres den teoretiske baggrund for konceptet og de valgte metoder. Dernæst fortælles om vores anbefalinger til at gennemføre et forløb, og efterfølgende forslag til konkrete øvelser, opbygning af et forløb og materialer.

Konceptet Ord til Mor samt guiden er udviklet af psykomotoriske terapeut og danser Lisbet K. Nør og grafisk facilitator og lærer Sofie Bay på baggrund af en 3-årige pilotprojektsperiode.

God fornøjelse!

Grundlæggende teori

Konceptet bygger på en begejstring for kropslig indlæring, og er udviklet i krydsfeltet mellem bevægelsesstimulering for babyer og tidlig sprogindlæring. Den generelle tilgang i konceptet er at inkorporere den tidlige sprogligindlæring i basale sanse- og motoriklege. Konceptet tager teoretisk afsæt i tidlig sprogindlæringsteori, sanseteori samt bevægelsesudvikling og udviklingspsykologi.

Vores underlæggende tilgang i alle lege med fokus på tidlig sprogindlæring og bevægelse på forløbet er:

- Anerkendelse i praksis
- Styrkelse af mor-barn relation
- At give tid og fordybelse til at legene kan udfolde sig og de nærværende magiske øjeblikke kan opstå.

Generelt lader vi os meget inspirere af udviklingspsykologen Daniel Sterns teori og hans tilgang til fælles opmærksomhed, den intersubjektive matrix. En baggrundsviden, som vi bruger i arbejdet med styrkelse af mor-barn relation. Vi arbejder bl.a. med hans Affektive afstemning, når vi beder moren pludre med sit barn i nogle af "Ord til Mor" legene og være opmærksom på at spejle og gentage barnets rytme, varighed samt lydmæssig form.

For at opbygge gode før-sproglige erfaringer mellem mor og barn, er det vigtigt at have relationen for øje, så der kan leges på en tryk måde med kommunikation, som er det grundlæggende i tidlig sprogindlæring.

Den generelle teori, som er bagvedliggende for konceptet, gennemgås ikke mere her i guiden, men der henvises til litteraturlisten, hvis man ønsker at tilegne sig mere grundlæggende viden indenfor feltet.

I det kommende afsnit vil vi give:

- En oversigt over kategorierne i det visuelle undervisningsmateriale samt hvordan materialet kan bruges og understøtte læringen i undervisning.
- En kort beskrivelse af de forskellige begreber, vi har udviklet.

Det er vigtigt at nævne, at vi selv har udviklet begreberne indenfor alt det visuelle undervisningsmateriale, der henviser til tidlig sprogindlæring. Det har vi gjort med henblik på at skabe et fællessprog, der er let anvendeligt og genkendeligt for formidlerne og deltagere på forløbene.

Byggesten

Byggestenene er visuelle illustrationer der kan bruges som afsæt, når barnets tidlige sprogindlæringsrejse skal inddrages teoretisk på forløbet og, i nogle tilfælde, kobles til legene på forløbet. De kan derfor både bruges som opsamling, afslutningsvis på en undervisningsgang eller undervejs i løbet af en undervisningsgang. Yderligere kan de, når de hænges op samlet, give den helt grundlæggende forståelse af sammenhængen på det lille barns tidlige sprogrejse, som ankeret på tegningerne illustrerer.

1. Baby i maven



Fra uge 20 kan barnet hører, hvad der foregår udenfor maven.

Fra uge 30 kan barnet genkende stemmer og modersmålet. Barnet fødes altså med sproglige erfaringer og kan adskille sproglyde meget præcist.

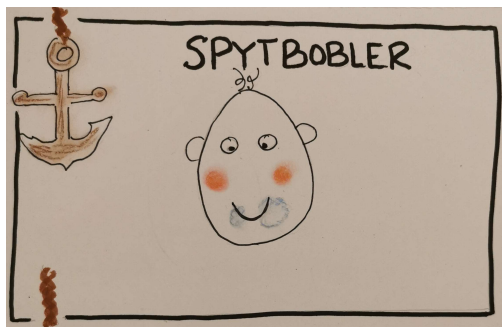
2. Nonverbal kommunikation



Spædbarnets tidlige øjenkontakt, lyde, gråd og grynten er dele af små samtaler med dig. Den helt tætte kommunikation, hvor spædbarnet kan aflæse din blikretning, reaktion og tonefald, har en direkte sammenhæng med barnets senere ordforråd. Når barnet kigger væk, kan det

for eksempel være tegn på at barnet ønsker at afbryde samtalen eller den situation, den befinder sig i.

3. Spytbobler



Når spædbarnet begynder at øve sig i tungestillingen for at forsøge at tale, er det det, der ses som spytbobler.

4. Spejling / Gentagelser



Når mor og det lille barn imiterer og spejler hinandens adfærd, igangsættes en før-sproglig samtale. Her grundlægges barnets evner til at indgå i et samspil.

Det er bl.a. spejlneuroner i hjernen, der gør det muligt at indgå i den tidligere nævnte intersubjektivitet (Stern) - det vi arbejder med som relationen mellem mor og barn på forløbet.

Børn mellem 7-15 måneder menes at kunne afstemme følelsesmæssig situation, lave en imitation og udvise empati. Vores *borte-tit-tit* leg som er en del af *tørklædelegen*, er et godt eksempel på dette. I denne leg arbejdes med særlige følelsestilstande: pirring, glæde, fryd og lidt frygt. Alt imens relation og tilknytning styrkes mellem mor og barn. Moren opfordres yderligere til at sætte ord på hvilke følelser, hun oplever hos barnet og derved kobler hun ord til følelserne.

I vores *følelsesgenkendelsesleg* øves netop, at moren skal sætte ord på, hvilke følelser hun tror barnet udtrykker. Det er vigtigt at hjælpe barnet med at sætte ord på følelser, så barnet bliver mere opmærksom på egne og andres følelser på sigt. Her øves den affektive afstemning (Stern) også, når bogen med babyansigterne vises.



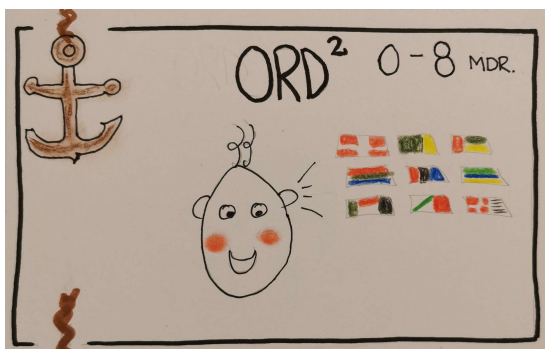
5. Opmærksomhed

Jo flere situationer med fælles opmærksomhed, der indgår i mor og barns hverdag, desto hurtigere lærer barnet nye ord. Det skal være meningsfyldt for barnet at øve sig i at tale, og det er det kun, hvis det bliver anerkendt og hørt. Lysten til at kommunikere vokser, når barnet har noget på hjertet og ved, at der er nogen, som gerne vil lytte.

For eksempel kan moren opfordres til at følge sit barns blik, dele oplevelsen og sætte ord på. "Ja, der er en stor hund, hvor er den sød! Den siger Vov." Når barnet selv begynder at sige ord er en accept af barnets talemåde vigtig. For eksempel: Barnet siger "En Vov vov", men gentagelsen kunne lyde: "Ja, der er en hund".

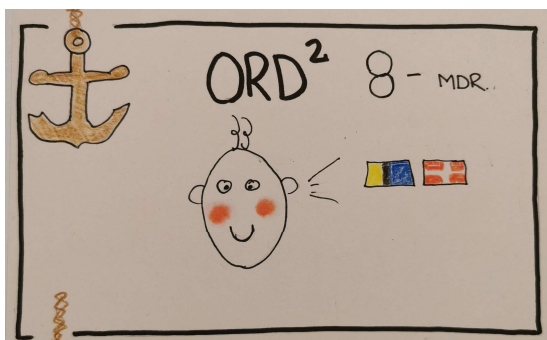
Slutteligt har vi valgt at afbillede hvad der kan ske i relationen og barnets lyst til at indgå i en kommunikation, hvis den voksne er mere optaget af at kigge på mobilen. Et eksempel vi alle kender og ikke undgår fra tid til anden, men som kan være fin at skabe refleksion omkring i denne kontekst.

6. Ord2 - hjernens beherskelse af flere sprog.



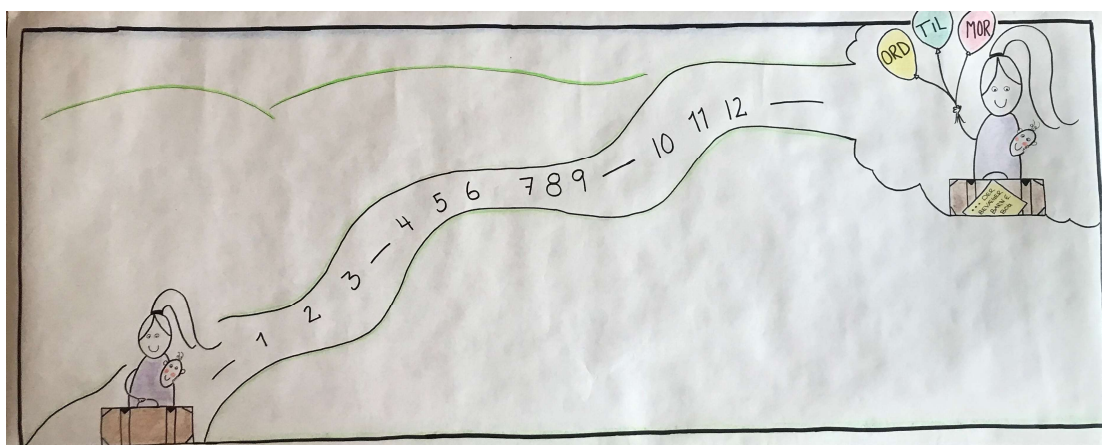
Hvis barnet vokser op med dansk som andetsprog, er det af stor betydning, at barnet har et godt udviklet modersmål. Barnet lærer dansk på baggrund af tidligere sproglige erfaringer fra modersmålet. Det er derfor vigtigt, at moren og faren

opfordres til at styrke og tale modersmålet med barnet, hvis det er det sprog, de behersker bedst. Fra 0-8 måneder kan babyer høre fonemer (de lyde der anvendes i et givet sprog) i alle sprog. Det er derved muligt for barnets hjerne at adaptere sprogligt, lige meget hvor det bliver født i verden.



Efter 8 måneder begynder barnets hjerne at specialisere sig og reagere nu kun på de sprog, der er nødvendigt for den. Vi arbejder derfor med i konceptet at både få modersmål og dansk ind så tidligt som muligt i forældrenes kommunikation med

barnet. Der er lavet et stort nyere forskningsstudie af bl.a. Professor Caroline Floccia fra University of Plymouth, som netop belyser denne sproglige neurologiske udvikling hos spædbørn. Studiet gennemgås i dokumentarfilmen "Babyernes vidunderlige verden".



Miles på rejsen

Vi har arbejdet med en *Rejseplakat* (vist ovenfor) som vi har brugt i vores pilotprojekts periode. Vejen symboliserer den læringsrejse moren og barnet skal ud på sammen i løbet af et 8-12 ugers Ord til Mor forløb. En rejse mod at fylde deres imaginære kuffert med Ord til Mor redskaber, inspirationslege og viden.

Vi har udviklet det visuelle undervisningsmateriale sådan at Miles er kilometersten, som formidleren kan sætte på Rejseplakaten, som en slags vejskilte, for at visualisere for deltagerne, hvilke Miles (km sten) de har været forbi i forløbet.

Vi opfordrer til at man blot tegner rejsen på en tavle i undervisningsrummet, mens man kan få tilsendt og selv printe alt andet grafisk undervisningsmateriale ud. Både

10 Ord til Mor – tidlig sprogstimulering

rejsen og Miles kan fungere som et opsamlingselement, for eksempel midtvejs i undervisningsforløbet, for deltagerne. Det kan være et udgangspunkt for undervisningen på metaplan, omkring den teori der bruges i sammenhæng med praksis.

Miles er generelt også tænkt som et hjælpemiddel til at huske, at komme omkring forskellige teoretiske aspekter i Ord til Mor forløbet for formidleren.

Miles - med fokus på tidlig sprogindlæring:

Begrebsverden - barnets oplevelsesverden



Barnets begrebsverden handler om at gøre moren opmærksom på, hvad barnet er optaget af og kigger på. Synet er et middel for det spæde barn til at udforske omgivelserne og her handler det om at bruge det som udgangspunkt for en fælles optagethed af barnets oplevelsesverden.

Som formidler kan man invitere moren til at være nysgerrig på hvad der optager hendes barn lige nu og dernæst sætte ord på. Har den opdaget den flotte lampe? Eller en flue på væggen? Øv at sætte ord på i undervisningen. Jo flere situationer med fælles opmærksomhed og ord, der indgår i barnets hverdag, desto hurtigere lærer barnet nye ord. Når barnet bliver lidt større, gives der tid til, at barnet kan prøve at gentage. Her kan moren begynde at formulere sig hele sætninger. "Ja, der sidder en flue" "Har du set "den nye lampe" - i stedet for "flue" "lampe".

Ord i kontekst - morens oplevelsesverden



Ord i kontekst gør moren opmærksom på vigtigheden af at sætte ord på, hvad hun laver i hverdagen for at øge barnets eksponeringen af forskellige ord. Her kan hun udnytte at barnet er nysgerrig på alt, hvad hun laver og beskrive det for barnet: "Mor rører rundt i gryden med en grydeske af træ".

"Jeg er ved at lægge vasketøj sammen" osv. På den måde

inddrager moren barnet i sine oplevelsesverden. I forløbet øves dette element i legene, hvor moren skal beskrive hvad hun gør, ser eller sanser. Den vigtige læring

her, er at inspirere moren til at sætte ord på handlinger i hverdagen og gøre dem til fælles opmærksomhedssituationer



Ord2

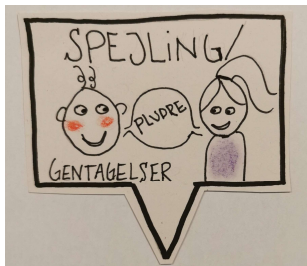
Hvis et barn vokser op med dansk som andetsprog, er det af stor betydning, at barnet har et godt udviklet modersmål.

Barnet lærer dansk på baggrund af tidligere sproglige erfaringer fra modersmålet. Det er derfor vigtigt, at forældrene styrker og taler modersmålet med barnet, hvis det er det sprog, de behersker bedst. Denne teori inddrages helt konkret i legene ved at invitere moren til at bruge flere forskellige sprog

i basale bevægelseslege, hvor der beskrives med simple ord, hvad der sker.

F.eks. "op- ned", "up-down" osv. Ord2 udtales blot "ord i anden".

Spejling



Fokusset her er at spejle barnets lyde og lege med en nonverbal samtale. Besvar barnets pludren positivt og se det som en vigtig del af kommunikationen. Pludr både tilbage så det lyder som barnets pludren, prøv at gætte hvad barnet gerne vil sige, og sæt ord på. "Ja, lampe", og snak normalt tilbage. Husk tur-tagning - giv plads til at baby også får lov at snakke. Vi lægger op til at inddrage dette element konkret nogle steder i legene. Samtidig har vi også udviklet

en decideret Spejlingsleg, hvor teorien kobles til en mere kropsligt funderet leg.

Miles - med fokus på sanse- og bevægelsesteori

Når der arbejdes motorisk med det lille barn, vil der ofte være flere sanser i spil på samme tid. Her har vi udvalgt nogle af de vigtigste og beskriver kort, hvordan netop disse sanser kan spille sammen med den tidlige sprogudvikling.

For at få en generel forståelse af sanse-teori henviser vi til litteraturlisten. Der er i det grafiske materiale mulighed for at bruge flere Sanse-milles end dem vi gennemgår her. Yderligere beskriver vi under hver leg, hvilke sanser der primært er i spil.

Se- & høresansen



Høresansen stimulerer evnen og lysten til at lytte og høre samt skelne lyde og give dem betydning, hvilket er den første forudsætning for sprog- og taleudvikling.

Der er derfor vigtigt, som baby, at lære egne lyde at kende samt sætte dem i relation til voksnes tale, da dette er altafgørende for sprogudviklingen. Dette er grunden til, at vi inddrager *at pludre* som noget centralt i konceptet.

Udviklingen af det lille barns evne til at lytte i sproglig sammenhæng er afhængig af en opmærksom voksen, der

tager sig tid til at lytte og forstår hvad barnet forsøger at kommunikere. Formidleren skal derfor være bevidst om at sætte en ramme i undervisningen, hvor der er ro til nærvær i mor og barn relationen.

Synssansen er, specielt i begyndelsen, væsentlig for kommunikation, samspil, øjenkontakt og gensidig aflæsning af ansigtsudtryk. Alt sammen grundlæggende faktorer for sprogudviklingen og for at kunne indgå i en samtale.

Ligevægtssansen

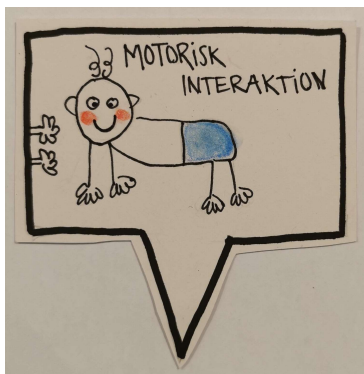


Ligevægtssansen kaldes også labyrint- eller vestibulær sansen. Sansen forbindes med udviklingen af balancen bl.a. stimulering af denne sans har stor betydning for hjernens tidlige udvikling. Et forsøg med vugning af spædbørn stimulerede denne sans og man kunne se at forsøgsbørnene bl.a. udviklede tidligere syn og hørelse.

Derfor giver det blandt andet god mening at koble

bevægelse og tidlig sprogindlæring.

Motorisk interaktion



Motorisk interaktion kan også kaldes bevægelses stimulation. I vores tilfælde sker det mellem mor og barn og denne motoriske interaktion er vigtigt for barnet for at udvikle sig motorisk.

For at sikre en god oplevelse med legene i konceptet, så den tidligere sprogindlæring kan finde sted, er det vigtig

at formidleren guider den voksne i at hjælpe barnet med det, barnet motorisk ikke helt behersker endnu.

Hvordan den voksnes hjælp har betydning for samspillet mellem barn og voksne på et psykologisk plan, kan man finde mere viden om i teorien om *Zonen for nærmeste udvikling* udviklet af Lev Vygotsky, udviklingspsykolog. I henhold til legene i konceptet vil den typiske motoriske interaktion ofte være aktuel i lege der indeholder:

- Kravleevne
- At trille
- Krydskoordinering
- På hovedet / kolbøtter
- Ryg, Nakke & mave muskler
- Øje-hånd koordination
- Dreje rundt
- (Bold) massage

Opsamling på teoriafsnittet

For de fleste forældre er det naturligt i forbindelse med sproglig udvikling at pludre, lave lyd og ord samt lege afstemt efter barnets udvikling og behov. Kulturelle forskelle vil selvfølgelig altid have en betydning og yderligere hvilken målgruppe man arbejder med.

Primært er Ord til Mor konceptet tænkt som et supplement og inspirationstilbud, til det de allerfleste forældre og mødre allerede gør.

Som opsamling på det visuelle undervisningsmateriale er det afslutningsvis fint at forklare at Miles og Byggesten har mange overlap.

Det har de fordi der kan ligge en stor værdi i gentagelser og repetition i forhold til at læringen og erfaringerne forankres. Yderligere er det et forsøg på, fra projektet side, at strømline og derved kvalitetssikre undervisningsforløbene.

Citat:

“Hvert et ord, der læres, er et biprodukt af to psykers forening i et fælles symbolsystem, et resultat af sammensmeltning af meningsdannelse.”

Daniel Stern, professor i psykologi.

Forberedelser inden forløbets start

Målgruppen

Forløbet er udviklet til barslende mødre og fædre med flere sprog i hjemmet. I pilotprojektsperioden har vi fokuseret på at nå ud til en undergruppering af denne målgruppe, hvor dansk ikke var modersmålet hos nogle af forældrene. Derfor er der udviklet en stor mængde af visuelt grafisk materiale til at understøtte læringen i forløbet. Ligesom den generelle opbygning af undervisningen, inspirationsprogrammet samt inspirationslegene er udviklet og målrettet specifikt til denne undergruppe. Alt undervisningsmateriale kan dog både fungere til den overordnede målgruppe "*flere sprog i hjemmet*" og let justeres til specifikke målgrupper herunder.

Rammen for pilotprojektets er at legene er udviklet til babyer fra 6-12 måneder. Da dette kan være en meget snæver målgruppe at erhverve deltagere fra, har vi erfaret at man kan tage yngre babyer med. I dette tilfælde vil det primært være moderen, der er mest deltagende og får viden og inputs ud af forløbet. Det kan også være, at hun har lyst til at deltage fuldt med en lidt ældre baby på næste forløb. Det er dog yderst vigtigt at understrege at, hvis man som underviser bevæger sig udenfor aldersmålgruppen for babyerne, kræver det en dybere motorisk indsigt i hvad yngre babyer kan bevægelses- og sansemæssigt, udover hvad denne guide beskriver.

Vi anbefaler ikke, at man medtager babyer der er over et år, da de højst sandsynligt allerede er en del mere motorisk mobile end de yngre babyer. Omdrejningspunktet er fordybelse og nærvær i mange af øvelserne, hvilket kan være svært at opnå, hvis babyerne er begyndt at gå.

Hvis man har uddannelse eller erfaringer indenfor babymotorik kan man med fordel lave mere passende aldersgrupperinger for babyerne og deres mødre og blot bruge materialet som inspiration. Har man f.eks. primært babyer fra 7-8 måneders alderen og op, vil det være naturligt at udvide nogle af øvelserne og lege til at bevæge sig mere rundt i rummet.

Generelt er det altid vigtigt at finjustere undervisningen og øvelserne da babyerne, på trods af samme alder, kan være vidt forskellige steder i deres motoriske udvikling.

Rekruttering

En vigtig del af forløbets succes er rekruttering. Vil man gerne tilbyde forløbet til familier med flere sprog i hjemmet og få ressourcer, så har vi gjort os nogle erfaringer, man kan tage med i sine overvejelser, når rekrutteringen planlægges:

- En engageret og synlig lokal tovholder, som har god kontakt til denne gruppe kvinder. F.eks. en boligsocial medarbejder. Jo mere den boligsociale medarbejder

har mulighed for at engagerer sig i projektet – jo bedre. Sms på dagen, følgeordning og person opfølgning kan være afgørende for at kvinderne kommer.

- Et samarbejde med sundhedsplejerskerne. F.eks. kan man komme på besøg og præsentere forløbet inden opstart, hvis sundhedsplejerskerne kører gruppeundervisning med målgruppen.
- Kontakt andre lokalt forankrede ressource personer i nærmiljøet (f.eks. Bydelsmødre), hvor målgruppen bor, for at få spredt informationen.
- "Flyver" på forskellige sprog alt efter målgruppens generelle ophav.

Yderligere kan tilføjes, at det har stor betydning at projekts overordnede tovholder følger op med korte mellemrum på forløbet, deltagere og lokale tovholdere. Derfor foreslår vi, at man afsætter en del administrative timer til at varetage denne opgave, før og undervejs i forløbet for at give forløbet den bedste forudsætning.

Forudsætninger for rummet

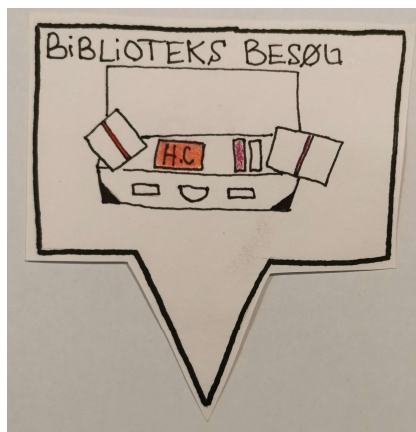
For at skabe det bedste forløb med Ord til Mor er det vigtigt, at rammerne er i orden. Det bedste udgangspunkt er at være i en bevægelsessal. Hvis nogle forløb afholdes på et bibliotek, skal det være i et aflukket rum, så der er mulighed for at holde fokus og skabe en tryk stemning. Yderligere er der brug for:

- Måtter (eller andet at sidde på og lægge børnene på)
- Tæpper
- Musikanlæg
- Whiteboard/tavle/bar væg
- Whiteboard tusser/kridt
- Magneter/elefantsnot
- Eraser/svamp

Forløbets længde

Vi anbefaler at køre Ord til Mor forløb over en periode på 8-12 uger. Fordelen ved et forløb på 12 uger er at barslende mødre kan have svært ved at deltage hver gang. Man må som facilitator derfor forvente fravær undervejs, når man planlægger undervisningsforløbet og hvad man gerne vil præsentere deltagerne for.

Biblioteksbesøget



Foregår forløbet ikke på et bibliotek anbefaler vi at minimum én af gangene bliver konverteret til et biblioteks besøg.

Omdrejningspunktet denne gang er formidlingen af tidlig sprogindlærings principper med bibliotekarens briller på. Her kan bibliotekaren vise gode begynder bøger og lave højtoplæsning f.eks. med en *konkret* på skødet (en figur fra historien der læses op, i form af en konkret bamse).

En god ide er at holde den normale ramme fra de andre undervisningsgange, så der er noget genkendeligt for mødrene og deres babyer. Tag derfor kufferten med på biblioteksbesøget og put de bøger i, der skal præsenteres (se mere nedenfor). For at holde den røde tråd vil det ligeledes være godt at starte med samme start- og afslutningssang. I nogle tilfælde kan det også være en god ide, at mødes samme sted som den normale undervisning, for derefter at følges til biblioteket. Ændringer i lokationen kan, for nogle målgrupper, medføre frafald.

Alt efter målgruppes behov kan alle blive oprettet som låner og få en generel rundvisning på biblioteket. På den måde lærer alle deltagere i forløbet det lokale bibliotek at kende, så denne gang bliver en brobygning til biblioteket.

Den generelle opbygning af undervisningen

Konceptet er bygget op omkring en kuffert. Både en imaginær kuffert, der fyldes op i løbet af de 8-12 uger med ord og lege til mor og baby. Men også en helt konkret kuffert, som indeholder ting til legene og bruges som rekvisit gennem undervisningen. Kufferten er derfor central og fungerer som den røde tråd i konceptet. Alle lege tager udgangspunkt i, at gruppen er organiseret ved at sidde i rundkreds med ansigtet ind imod hinanden. Inde i rundkredsen snurres kufferten rundt og når den stopper, tages der en genstand ud af kufferten, som introducerer den efterfølgende leg.

Første gang

Konkret: Alle præsenterer sig med navn på mor og baby samt alder, hvilke sprog de taler og hvordan man siger goddag/velkommen på deres modersmål (hvis det giver mening). Alle gentager på de forskellige sprog. Nye i gruppen præsenterer sig på sammen måde de kommende gange.

Hvorfor: Ved denne præsentation ønsker vi både at skabe grobund for fællesskab via fællesnævnerne i gruppen, samt at stille skarpt på sproget og teorien om Ord2 helt fra starten.

Med informationen om modersmålet giver det underviseren mulighed for at inddrage deltagernes eget sprog og evt. bruge nogen til at oversætte for andre i forhold til at forstå lege og forklaring på dansk.

Velkomst

Konkret: Undervisningsgangene starter hver gang med, at alle skriver deres eget samt babys navn på tavlen og yderligere, hvor mange måneder baby er. Som optakt til undervisningen opfordrer vi til at babyerne kun er i bodystockings med bare arme og ben, hvis temperaturen i rummet tillader det. Via den bare hud får babyerne stimuleret den taktile sans bedst muligt.

Hvorfor: Det er vores erfaring, at man både som underviser og deltager får god hjælp fra tavlen undervejs til at huske navnene. Den visuelle genkendelse tilbyder en ekstra indlæringsmulighed i forhold til navnene, som oftest vil være fra forskellige sprog, der kan være svære at gentage og lære udelukkende auditivt.

Afrunding

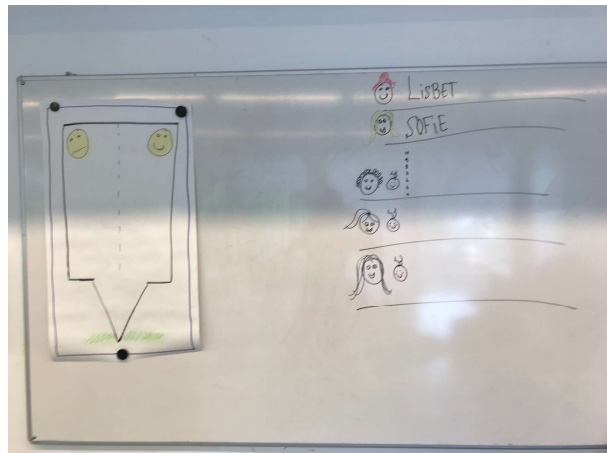
Konkret: Afslut på samme måde hver gang, da det giver en fin genkendelighed for mødre og babyer. Det kan være hver gang med sæbeboblerne eller med den samme *farvelsang*. Gå gerne dagens lege igennem ved at vise tegningerne af legene. Lad mødrene vælge den, der har været mest relevant/sjovest og brug den feedback til at justerer det videreførløb, så det rammer gruppen bedst muligt. Legene kan placeres

på en smileyfigur underviseren selv kan tegne på tavlen, hvis det giver mening for gruppen (se smiley-plakat på billede som inspiration).

Hvis det ikke har været muligt i løbet af timen at bruge byggesten eller inddrage teorien, så er det en mulighed at få det ind her i opsamlingen.

Som en del af progression over 8-12 ugers forløbet kan der laves en opsamling på Miles hidtil på Rejseplakaten, hvis det giver mening. Giv plads til at deltagerne kan stille spørgsmål.

Hvorfor: Forklaringer via teori/Miles og Byggesten, kan gøre det mere konkret hvordan legene kobler sig til tidlig sprogindlæring samt hvordan det kan bruges i hverdagen derhjemme.



Materialer til konceptet

Opremsning af hvilke materialer der er gode at købe til kufferten og hvilke lege kan de bruges til. Nederst i guiden findes et forslag til indkøbsliste til kufferten.

Kufferten

- Sansekugler: *Sansekuglen*
- Sansebolde: *Runde-bold, Sans en bold og Bold massage*
- Redondo bold: *Leg med luft og Kravle-hjælperen*
- Gennemsigtige tørklæder: *Tørklæde sansning og Borte-titi-tit*
- Balloner *Den magiske ballon*
- Sæbebobler: *Sanseunivers med sæbebobler*
- Følelses bog: *Følelsesgenkendelse*
- Dukke: Didaktisk brug til visning af øvelser i undervisningen
- Puslepude og ble: Brug til hverdagskonvertering af b.la. *Tørklædelegen*
- Instrumenter:
 - Rasleæg/ Raslegrønsager: sang- og rytmeleg
 - Fingerbækkenet: Til at skabe fokus og rammen om konceptet
 - Klokkespil: Stemningsskabende som afrunding
 - Koshi-bells, der laver lyd, når kufferten drejer.

Visuelt undervisningsmateriale

Ønsker I at modtage det grafiske undervisningsmateriale kan der rettes henvendelse til Marie Blædel på Nørrebro Bibliotek, bibliotek@kff.kk.dk. Hun vil herefter sende en digital grafisk mappe på mail som man kan printe ud, klippe til og laminere, alt efter behov.

- Byggesten: Som visuelt understøttende teorimateriale samt forståelse af udviklingen fra tidlig sprogindlæring til sprog
- Miles: Kvalitetssikring af teoretisk indhold på forløbet samt opsamlingsredskab over de 8-12 uger
- Lege-illustrationer: Visuelt understøttende tegninger til brug ved præsentation af en ny leg efter kufferten har snurret. Samt evt. som evalueringsredskab for mødrene efter hver undervisningsgang. Finder man på en ny leg kan en gul post it bruges i opsamlingen til sidst.

Det visuelle undervisningsmateriale bliver forklaret yderligere under afsnittet Grundlæggende Teori.

Huskeliste for underviseren

- Skriv alles navne op i starten af timen samt alder på baby
- Tilbyd babyer kun at være i bodystockings.
- Samle op på nytilkomne undervejs: navne, alder på baby, modersmål og goddag/velkommen på deres sprog
- Opsamling med byggesten i midten og/eller slutning af forløb

- Få feedback fra deltagerne med smiley-figur på tavlen tilslut, hvis det giver mening.

Motoriske udviklingstrin for 6-12 måneders babyer

Alt er selvfølgelig individuelt, men nogle generelle ting at pejle efter er:

- Kan rulle/trille selv fra ryg → mave og modsat.
- Behersker at holde og løfte hovedet selv og evt. støtte på armene med fuld kontakt med håndfladerne.
- Kan gribe efter noget med en arm, mens de står på alle fire.
- Nogle kravler eller laver rytmiske startbevægelser til at kravle (ikke alle børn lærer at kravle, men bør stimuleres i den retning).
- Nogle vil kunne sidde (OBS på rygstilling og lænd).
- Nogle få vil måske kunne gå fra ca. 10 mdr. alderen.
- Ca. omkring 9 mdr. alderen vil de fleste kunne det finmotoriske pincetgreb (pegefinger og tommelfinger kan mødes og samle noget op).

Inspirationsprogram

Oversigt over opbygningen af ca. 45-60 min. program. Som start og mellem alle lege bruges kufferten, som den røde tråd.

1. Velkomstleg: *Sangleg*
2. Fokusleg: *Sangleg med rasleæg*
3. Fordybelsesleg: *Tørklædet*
4. Bevægelsesleg (lavintensitet): *Flyveren*
5. Sanseleg: *Sansekuglen*
6. Bevægelsesleg (højintensitet): *Hængekøjen*
7. Cool-downleg: *sanseunivers med sæbebobler*
8. Afrunding: Opsamling, evaluering og farvelsang

*** **Velkomstleg:** Sangleg ***

Kufferten snurrer → fingerbækken

Ramme:

- BU (bevægelsesunderviseren) klinger med fingerbækkenet ud for et barn og sanglegen synges. Gennemgå alle babyernes navne på den måde. Babyerne sidder hos mor.

Indhold:

- Syng "velkommen" på melodien "Jamaica".
- Afslut med barnets navn.
- Vink med armene i takt med musikken og afslut med strakte hænder mod barnet, når navnet siges.

Funktion:

- Icebreaker og gruppedynamisk relations opbyggende.
- Skaber fokus og samling.

Progression:

- I løbet af de 8-12 gange kan det blive for langt at synge Jamaicasangen ved alle 8 børn hver gang. Skær derfor ned i formen og prioriter andre lege i stedet.
- Syng den evt. kun en gang og kling derefter med fingerbækkenet udfor hvert barn, så alle stadig bydes velkommen med navn.

Andre faktorer:

- Der kan være en barriere for nogle at synge, hvis de ikke føler de synger godt. Forklar derfor at alle børn elsker at høre deres mors stemme, også syngende. Når barnet hører og ser at deres mor deltager, skaber det tryghed for dem omkring en måske ukendt situation. Flyt fokus hertil i legen, frem for på skønsang.
- Behold den samme sang og opstartsmåde hver gang for at skabe en genkendelig, tryk ramme omkring undervisningsforløbet.
- Har du en anden yndlingsvelkomstsang, du ved der fungerer godt til målgruppen, så brug endelig den. Vær dog opmærksom på at afstemme i forhold til danskunstskaber blandt deltagerne.

*** Fokusleg: Sangleg med rasleæg ***

Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → rasleæg.

Ramme:

- Alle vælger et rasleæg fra kufferten. Babyerne ligger nu på ryggen med øjenkontakt til mor.

Indhold:

- Syng "rasle" på melodien "vil du, vil du" samtidig med at ægget rystes i takt til musikken.
- Slut af med et break og sig "stop".
- Placer ægget på en kropsdel f.eks. hovedet og syng: "oppe på mit hoved, oppe på mit hoved, oppe på mit hoved".
- Tag ægget ned fra hovedet, ryst og syng "ra-sle-æg", som afslutning.
- Gentag med ny kropsdel.



Funktion:

- Rytmeforståelse forstærker sprogforståelse.
- Mødrene lærer kropsdele at kende.
- Fokus og stimulering af øre- og synssans.

Progression:

- Involver mødrene i at bestemme en ny kropsdel, hvor rasleægget hviler.
- Brug rasle-frugter i stedet og lær derved frugternes navne.
 - Legen ændrer derved lidt form da alle synger om en mor og dennes frugt og placering af frugten.
 - Tag alle igennem med hver deres frugt og placering.
 - Udvælg et par stykker, hvis det bliver for lang en leg.

Konvertering til hverdagssituation:

- Brug frugterne til at demonstrere, hvordan de kan bruge *Ord i kontekst* i forbindelse med madlavning og på den måde konvertere og fortsætte med den tidlige sprogstimulering i hjemmet. Medbring et skærebræt og brug hånden som kniv. Sæt ord på hvad du gør f.eks. "Nu skærer jeg agurken i skiver".
- Præsenter dem for at de både kan beskrive hvad de gør på dansk, på deres modersmål, og hvis der er andre sprog i hjemmet (Ord2)

Andre faktorer:

- Denne sang findes også i en anden version med flere ord. Kender du den og synes at den passer til dine deltagere på holdet, så brug den endelig.
- Har du fornemmelsen af, at sammensætningen af ord er for svær for deltagerne i forhold til deres danskekunnskaber, så juster hellere ned til en simple model, så de har mulighed for at lære de enkelte ord.

*** **Fordybelsesleg: Tørklædet** ***

Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → tørklæder.

Ramme:

- Babyerne ligger fortsat på ryggen, hvis de vil. Brug i første omgang hænderne til at etablere babyens egen kontakt til kroppen via lange blide strøg og tryk ned langs babyens krop. Tag derefter tørklædet, som nu er omdrejningspunkt for en række mulige interaktioner mellem mor og barn.

Indhold:

- Tørklæde sansning
 - Lad tørklædet glide hen over barnets krop fra top til tå, både lige over babyen, så det mærker luftbølgerne samt med en let berøring tørklæde og baby imellem.
 - Lav evt. understøttende *vind lyde*.
 - Gem tørklædet i hånden og lad barnet følge hånden bevæge sig rundt i rummet.
 - Brug "Ord i kontekst" og tal om "*Hvor er tørklædet*"
 - Kast tørklæde op i luften i et roligt tempo, så barnet kan kigge på det dale ned.
 - Brug "Ord i kontekst" f.eks. "*Se*" og peg.
- Borte-borte-titi leg med tørklædet
 - Facilitere først at der er øjenkontakt mellem mor og barn.
 - Start derefter legen.
- Fokus på at pludre og gentagelse.
 - Alle de ovenstående tørklædelege er alle muligheder for at skabe kommunikation mellem barn og voksen. Vores store ønske med legene er, at mor inviterer barnet til at pludre.
 - Når det sker, så ændres legen til at handle om det. Det vil sige at moderen øver sig i at pludre tilbage til barnet med fokus på tur-tagning.



Funktion:

- Kommunikation → at barnet får fornemmelsen af at det er værdifuldt at lære at tale.
- Øve pludren samt gentagelser både som et ekstra lag på legene og selvstændigt.
- Tur-tagning → barnet bliver mødt og hørt, fokus på pausen og barnets tilbagesvar.

- Stimulering af taktilsansen og synssans.
- Styrkelse af mor-barn relation.
- Facilitere at mor møder barnet nærværende i Zone for Nærmeste Udvikling (ZNU).
- Øvelse i anerkendelse i praksis.

Progression:

- Det kræver nærvær og forståelse fra moderen at fange barnets pludren og spejle det afstemt. Derfor er det en god ide at gentage legene i deres simple form flere gange, så mødrene fanger og øver pludre-elementet som virker sprogligt opbyggende.
- Tørklæder kan bruges på mange måder. Varier endelige med de oplagte ting du kender.
- Faciliter også stimulering med både kontaktberøring og tørklædesansning på barnets bagside. Det kan være som afrunding på tørklæde- og pludreseancen eller i starten individuelt, hvis et barn gerne vil ligge på maven.

Konvertering til hverdagssituationer:

- I sidste del af 12 ugers forløbet, bruges et engangspusleunderlag og en ble (som erstatning for tørklædet). Vis hvordan legene kan konverteres til puslesituationen i hverdagen. På den måde opfordres der til at integrere og fortsætte med nogle af legene i hjemmet, efter forløbet er slut.

Andre faktorer:

- Det kan for nogen føles mærkeligt og uvant at pludre med sit eget barn. Det kan altså være en kommunikationsform der virker lidt fjollet og skaber modstand. Tag derfor følgende forholdsregler:
 - Sæt rammerne og skab en tryk stemning.
 - Gentag øvelsen.
 - Tilføj teorien når det passer ind:
 - Hvorfor er det vigtigt at pludre?
 - Inddrage byggestenene samt understøttende tegninger.
 - Forklar hvad der sker i "mobil" tegningen.

*** **Bevægelsesleg: Flyveren (lavintensitetsbevægelsesleg)** ***

Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → Vis tegning af flyver-legen

Ramme:

- Mor ligger på måtten på ryggen med benene bøjet over sig. Baby ligger på skinnebenene på maven og kigger på mor.

Indhold:

- Start med at stimulere ryg- og nakkemusculatur med tryk og strøg, så baby neurologisk er forberedte på muskelarbejde.
- Hold baby på skuldrene med tommeltotten på forsiden ved kraveben på de resterende fire fingre ned langs skulderblade og ryg.
- Løft derefter underbenene til vandret og ned igen i rytmiske bevægelser.
- Sæt gerne en flyver lyd på med munden.
- Er barnet tryk kan benene løftes op over vandret, så barnet vender med hovedet nedad.



Funktion:

- Stimulering af ligevægtssansen samt den kinæstetisksans.
- Motoriske interaktion: Træning af ryg- og nakkemusculatur samt kernemusculatur.
- Skabe trygge erfaringer med at vende barnet på hovedet for moderen.
- Mor-barn relationen styrkes i forhold til bevægelse.
- Wauw-effekt og kropslig bevægelsespause fra teori om tidlig sprogindlæring.
- Fungerer i sin simple form som en lavintensitetsbevægelsesleg. Tilføjes progressionerne kan den også fungere som højintensitetsbevægelsesleg.

Progression:

- Kugle-rul
 - Moren samler benene tæt ind til sig, stadig med baby liggende på underbenene på maven.
 - Moren fletter fingrene omkring babys ryg og begynder at rulle frem og tilbage over egen ryg.
- Avanceret kolbøtte
 - Baby ligger på ryggen på morens skinneben. Moren holder hænderne på øverste del af brystkassen lige under armhulen. Tommeltotten er på ryggsiden og de resterende fire fingre er på forsiden af brystkassen.
 - Moren ruller fra siddende ned til liggende og bruger momentum fra benene til at støtte baby i en baglæns kolbøtte.

- Baby ender stående oppe ved morens hoved og herfra kan den komme samme vej tilbage.
- Hav fokus på at der er øjenkontakt mellem mor og barn på så meget som muligt af turen.
 - Lav kun denne øvelse, hvis du selv er tryk ved den som underviser.
 - Præsenter først denne progression og avancerede baglæns kolbøtte, hvis der er introduceret andre simple kolbøtter tidligere i 12-ugersforløbet.

Andre faktorer:

- I progressioner kugle-rul og avanceret baglæns kolbøtte:
 - Vurder om den er relevant at præsentere i plenum eller evt. blot individuelt, hvis det giver mening.
 - OBS det kræver både smidighed og kropsbevidsthed for moderen.
 - OBS det kræver at barnet fuldt ud kan holde eget hoved, hvilket burde været gældende for babyerne indenfor målgruppen 6-12 måneder.

*** **Sanseleg:** Sansekuglen ***

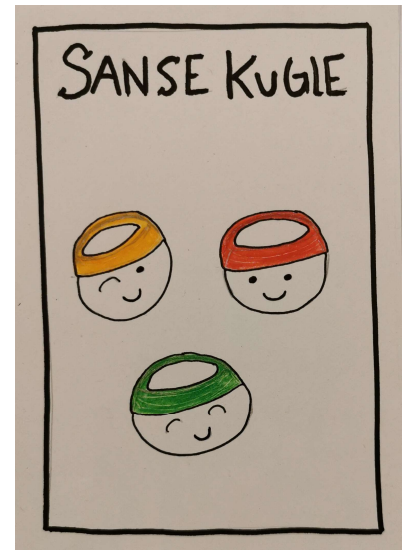
Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → Sansekuglen

Ramme:

- Alle sidder i rundkreds og får en sansekugle. Mor og barn kan sidde, som de har lyst til, så længe de kan kommunikere omkring det fælles tredje; sansekuglen.

Indhold:

- Giv baby tid til selv at undersøge sansekuglen.
 - Første opgave for mor er at lægge mærke til hvad baby er optaget af uden ord.
 - Dernæst kan moderen sætte ord på, hvad hun observerer at baby undersøger. F.eks. *"Jeg kan se du har fundet dig selv i spejlet"* eller mere simpelt ordvalg *"Se, (det er) dig i spejlet"*.
 - Lad nu moderen beskrive hvad hun kan om sansekuglen. F.eks. Farven, hvilket ansigtsudtryk der er på kuglen og gerne en spejling sammen med.
 - Rotér sansekuglerne, så alle får prøvet de 3 forskellige.



Funktion:

- Træning af nærvær og anerkendelse i praksis af barnets oplevelsesverden for mor.
- Øvelse i at sætte ord på barnets begrebsverden.
- Følelsesgenkendelse.
- Stimulering af taktil-, høre-, og synssansen.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Forståelse af og opmærksomhed på, hvad barnet er optaget af i hjemmet og italesættelse af dette, som et led i den tidlige sprogindlæring.

Andre faktorer:

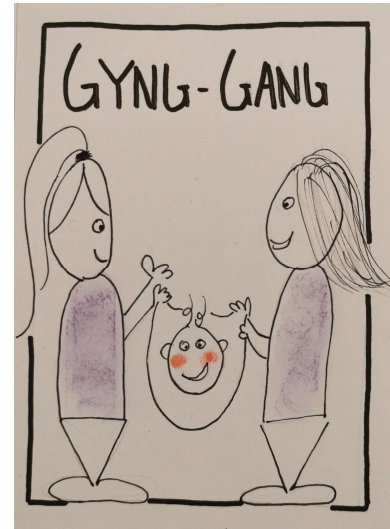
- Vær opmærksom på, hvis de danske sprogkunderskaber er en barriere for at øvelsen lykkes, så tilbyd deltagerne at slå over i deres modersmål. Det vigtigste er, at de får sat ord på øvelsen og deres barns begrebsverden samt derved fokuserer på den tidlige sprogindlæring.

*** **Bevægelsesleg:** Hængekøjen (højintensitetsbevægelsesleg) ***

*Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer →
tæppet*

Ramme:

- Mødrene går sammen to og to om et tæppe. En baby svinges i tæppet.
- Sørg for at baby ligger, så den kan have øjenkontakt med sin mor.
- Placer de babyer, der ikke svinges, inde i midten af cirklen, så de er i et afgrænset, sikkert område, hvor du som underviser kan holde øje med flere på en gang.



Indhold:

- Læg først den ene baby som i en hængekøje. Sving hængekøjen fra side til side og sæt "kontekstord" på f.eks. "Gyng gang".
- Hæv og sænk nu hængekøjen, så det bliver til en elevator og sæt "kontekstord" på f.eks. "Op og ned".

Funktion:

- Stimulering af den kinæstetiske sans samt ligevægtssansen.
- Praksiserfaring med kontekstord og Ord2.
- Wauw-effekt med en sjov og kropslig bevægelsesleg.
- Motorisk interaktion og inspiration til konkret bevægelsesleg.
- Opbygger fællesskab og relationer deltagerne imellem.

Progression:

- Sæt yderligere ord2 på ved at få mødrene til at bruge deres modersmål sammen med de danske. F.eks. "Op og ned" og "up and down".
- Måske er der nogle babyer og mødre som første gang ikke er trygge ved legen, giv dem derfor chancen for at kunne deltage, ved at gentage legen over flere gange.
- Sæt mere sving på, når der er kendskab og tryghed med legen. Godt med fart og sving stimulerer sanserne særdeles effektivt. Sørg dog for hele tiden at facilitere, at mor er opmærksom på sin babys reaktioner og at tempo og øvelsen er ok.
- Udvid legen ved at lade babyerne afslutte på hver deres tæppe. Lad mødrene trække dem rundt i rummet og snøre dem rundt på tæppet. Lad det blive en naturlig del af legen af moren sætter Ord i kontekst og sætninger på.

Konvertering til hverdagssituationer:

- De fleste har et tæppe/lagen/tørklæde derhjemme og derfor konverteres den let.
- Opmærksomhed på hvor vigtigt det er at stimulere (motoriskinteraktion) barnet derhjemme med bevægelseslege, for at hjælpe til en positiv bevægeudvikling.

Andre faktorer:

- Hvis der ikke er tæpper i lokalet, kan lagner eller store tørklæder bruges i legen. Ellers medbring en et par junior dynebetræk og put i kufferten.

*** **Cool-downleg:** Sanseunivers med sæbebobler ***

Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → sæbebobler (og evt. klokkespil).

Ramme:

- Lad babyerne lande inde midt i cirklen om muligt. Giv alle mødre sæbebobler og sæt dem i gang med at puste.
- Spil på klokkespillet eller sæt et stykke helt roligt musik på, for at understøtte afrunding på undervisningen.

Indhold:

- Babyerne sanser boblerne og kommer ned i tempo.
- Der bliver skabt en rolig stemning at afrunde med.
- Lad rummet være ordfrit.

Funktion:

- Cool-down.
- En afrundende sansepause, hvor al læring og arbejdet med tidlig sprogindlæring kan forankre sig.
- Syns- og høresansen stimuleres.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Sæbebobler er en let ting at anskaffe sig i hjemmet som er sansestimulerende.

Andre faktorer:

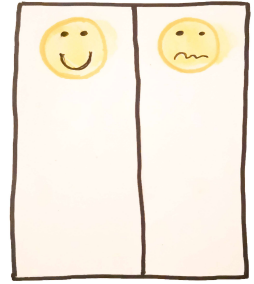
- Vi har helt bevidst valgt bio bobles til kufferten (i vores pilotprojekts periode) for at nedsætte risikoen for reaktioner med hududslæt på babyerne. Dette er også at anbefale mødrene, hvis de selv vil købe sæbebobler.

*** **Afrunding:** Opsamling, "evaluering" og farvelseance ***

Fingerbækkenet klinger → Kufferten snurrer → bliver sat ud til siden.

Ramme:

- Alle babyer ender i deres mors favn med ansigtet ind mod midten.



Indhold:

- Gå dagens lege igennem ved at vise tegningerne af legene.
- Få dem til at vælge den, der har været mest relevant/sjovest og modsat mindst relevant/kedeligst, hvis det giver mening.
- Giv mulighed for at stille spørgsmål.
- Hvis det ikke har været muligt i løbet af timen at bruge byggesten eller inddrage teorien, så kan det være en mulighed at få den del ind her.
- Kling foran hver baby. Vink og sig farvel på dansk og modersmålet kombineret med navn på baby og mor.
- Alle gentager farvel på modersmålet.

Funktion:

- Afrunding af timen.
- Gerne samme afrunding hver gang for at skabe en tryk og genkendelig ramme for mødrene.
- Mulighed for at samle op med byggesten og/eller teori/Miles og/eller rejseplakaten.
- Fokus på Ord2.

Progression:

- Lav opsamling på Miles hidtil på Rejseplakaten, hvis det giver mening.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Forklaringer via teori/Miles og Byggesten, kan gøre det mere konkret hvordan legene kobler sig til tidlig sprogindlæring.

Yderligere inspiration til lege

Her beskrives følgende lege til inspiration:

1. *Sanseleg*: Sansebolde
2. *Sanse- og kravleleg*: Redondo bolden
3. *Fordybelsesleg*: Følelsesgenkendelse
4. *Fordybelsesleg*: Den magiske ballon
5. *Fordybelsesleg*: Spejlingsleg
6. Bevægelseslege generelt

*** Sanseleg: Sansebolde ***

Ramme:

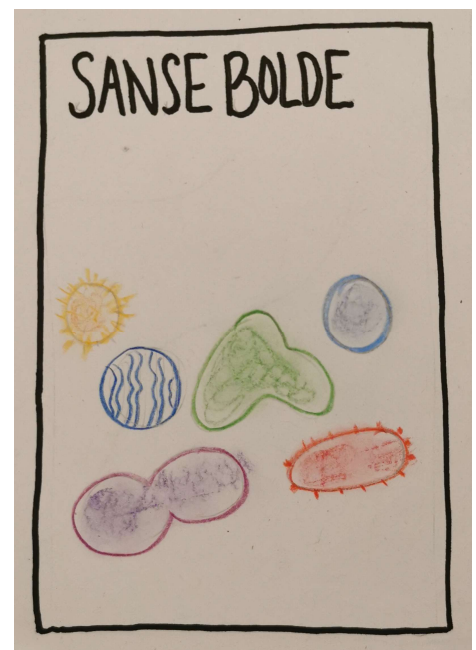
- Alle sidder i rundkreds og både mor og barn kigger ind mod cirklen.

Indhold:

- Runde bold (f.eks. den store med kugler indvendig)
 - Legen starter med, at BU sender en bold rundt i rundkredsen og mødrene sender bolden rundt mellem hinanden. Bolden sendes afsted med "*værsgo X (navn på barn)*" og modtages med "*Tak*".
 - Fokus på at etablere øjenkontakt først til mor og barn og dernæst sende bolden.
 - Kom alle igennem
 - Put Ord2 på ifh.t. "*Tak*" og "*værsgo*"
- Sans en bold
 - BU triller nu en bold ud til hver enkelt baby og mor. Baby ligger gerne på maven og modtager og undersøger bolde med moderen.
 - Introducer moderen til at beskrive bolden via kontekstord / sætninger f.eks. "*Bolden er rød*". Stil også gerne spørgsmål som "*hvordan føles bolden?*".
- Boldmassage
 - Baby får massage med bolden primært på arme, ben, under fødder og på ryggen.
 - Sæt gerne ord på hvorfor det er godt for barnet med massage.

Funktion:

- Runde bold



- Fokus og gruppedynamisk øvelse.
 - Træning af Ord2 og Ord i kontekst.
 - Stimulering af synssans.
- Sans en bold
 - Stimulering af taktil sansen samt synssansen.
 - Kontekstord og sætning.
- Bold massage
 - Styrkelse af mor-barn relation.
 - Simulering af den taktile sans.

Progression:

- Runde bold:
 - Begynd at sætte sætninger på når bolden ruller f.eks. *“Nu ruller jeg bolden over til dig, værsgo X”*.
 - Afstem hele tiden længden af sætninger og mængden af ord med dansk forståelsesniveauet i gruppen.
- Sans en bold:
 - Alle sender boldene en tak til højre og får derved en ny bold, som giver nye ord og sanseindtryk. Fortsæt med at sende boldene rundt da alle er forskellige, så længe der er fokus i gruppen.
 -

Konvertering til hverdagssituationer:

- Massagebolden:
 - Gøre det let at give baby massage med noget konkret som en bold.

Andre faktorer:

- Vær opmærksom på, når der opfordres via spørgsmål til at beskrive bolden i “Sans bolden” at der kan inviteres til at benytte modersmålet.

*** Sanse- og kravleleg: Redondo bolden ***

Ramme:

- Alle sidder i rundkreds og får en redondo bold.

Indhold:

- Leg med luft
 - Barn og mor vendes nu mod hinanden og mødrene puster deres bold op.
 - Brug et par gange på at puste luften fra bolden tilbage på barnet og sæt Ord kontekst/sætninger på f.eks. *“Nu puster bolden luft på dig”* eller mere simpelt.
- Kravlehjælperen

- Pust nu bolden op, individuelt for hver mor, så den passer til at ligge under maven på barnet, så knæ og hænder når gulvet.
- Stimuler med strøg og tryk hen over ryggen, så ryg- og nakkemusculatur bliver aktiveret.
- Gør baby interesseret i at støtte på hænderne og løfte hovedet ved at lægge noget foran f.eks. rasle-grønsagen.
- Hjælp baby til at kravle eller for få vægt over på armene.
- Ved assistance til at kravle, vær opmærksom på at præsentere fleksion af hoftelæddet, som en hjælperefleks til at kravle.

Funktion:

- Leg med luft
 - Stimulering af taktilsansen samt synssansen.
 - Øvelse af Ord i kontekst.
- Kravle-hjælperen
 - Motoriskinteraktion:
 - Forberedelse til at kravle eller/og opbygningen af stærk kernemusculatur og vægt på hænder.
 - Træning af ryg- og nakkemusculatur.
 - Stimulering af ligevægtssansen samt den kinæstetisksans.
 - Stimulering af kravlelysten.
 - Stimulering af babyens fordøjelse.

Progression:

- Oppe på bolden kan der både svinges fra side til side og laves cirkler.
 - Leg med at ligge noget foran til de større babyer, som de skal trille frem og gribe ud efter. Hvis det er muligt så hold noget oppe i øjenhøjde, så de skal bruge deres kernemusculatur yderligere for at række ud efter det. Varier højdeniveau, siderne og træne øje-hånd koordination.
- Sæt gerne ord og forklaring på hvorfor det optimerer den motoriske bevægelsesudvikling at baby styrkes på bagsiden og tit præsenteres for at ligge på maven.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Kravle hjælperen
 - Brug et tæppe eller andet som støtte til, at få vægt på hænderne og hjælp til at kravle. En ballon der har været pustet op i et par dage kan også bruges.

Andre faktorer:

- Målgruppen på 6-12 måneder kan være udviklingsmæssigt vidt forskellige steder. Nogle kravler, andre sidder og få går måske.

- Juster legen individuelt. Alle har godt af at styrke ryg, nakke- og kernemuskulatur lige meget hvor de er i deres bevægelsesudvikling.

*** Fordybelsesleg: Følelsesgenkendelse ***

Ramme:

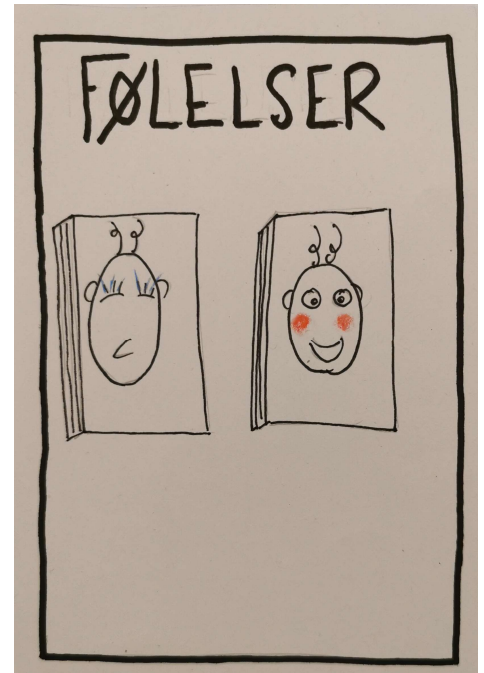
- Baby sidder hos mor. Alle kigger ind mod BU, som holder følelsesbogen og demonstrerer øvelsen.

Indhold:

- BU demonstrerer hvordan billederne af babyer i forskellige følelsestilstande spejles samtidig med at der sættes beskrivende ord på. F.eks. *"Babyen er ked af det"*.
- Giv derefter laminerede billeder fra bogen til mødrene og lad dem selv gå i gang med legen med deres baby.
- Gå rundt og hjælp.

Funktion:

- Følelsesgenkendelse.
- Lære at sætte ord på følelser og udvikle et sprog omkring dette.
- Forstå og aflæse andre børns kropssprog og reaktioner.
- Styrkelse af fremadrettet sociale kompetencer.
- Øvelse i spejling.



Progression:

- Denne øvelse kan være kompleks og derfor er det vigtigt at legen startes eller følges op med en forklaring på vigtigheden af, at øve disse færdigheder med barnet.
- Teoriinddragelse: Anerkendelse i praksis er en forudsætning for denne leg. Forklar via Byggestenene og sæt legen i kontekst.

Konvertering til hverdagssituationer

- Forklar at det er vigtigt, at mødrene også i hjemmet anerkender og verbaliserer baby's følelser. For eksempel når baby græder *"Jeg kan se, at du er ked af det"*.

Andre faktorer:

- Legen kan være grænseoverskridende for mødrene. Hvis dette er tilfældet, så mød skepsis med argumenter og brug Byggestenene.

- Brug først denne leg i sidste del af 12-ugersforløbet. Her er der skabt en tillid til underviserne samt tryghed og genkendelighed i undervisningsrummet, som er en vigtig forudsætning for legens succes.
- Vi forslår, at der lamineres enkelte sider fra bogen, som kan sendes rundt mellem mødrene, så legen kan køre selvstændigt i rundkredsen uden fokus på BU.

*** **Fordybelsesleg:** Den magiske ballon ***

Ramme:

- Alle får en ballon. Mor placerer baby, så der er mulighed for øjenkontakt og interaktion.

Indhold:

- Ballonen pustes op af mor.
- Luk luften ud med lyden fra ballonen og så luften rammer babyens hud på en afstemt måde og sted på babyens krop.
- Gentag et par gange for at invitere babyen til at være nysgerrig og fokuseret på aktiviteten.
- Luk ballonen med luft i og begynd at bevæge den rundt i baby's synsfelt.
- Afvent og giv baby tid til at følge og dreje hovedet efter ballon.
- Begynd at sætte ord på for at verbalisere barnets begrebsverden → inviter til dialog.
- Opmærksomhed på om baby begynder at pludre → i så fald øv at pludre og tur-tagning.

Funktion:

- Inviterer baby til intervention → først kropsligt dernæst med pludren.
- Fokus på verbalisering af begrebsverden.
- Træning af nærvær i mor-barn relation.
- Opmærksomhed på babys oplevelsesverden.
- Nonverbal kommunikation.
- Fokus pludren og tur-tagning.
- Skabe rammerne for at en fordybelse kan ske, hvor moderen er opmærksom på hvad der optager barnet (begrebsverden).
- Taktilsansen stimuleres.

Progression:

- Denne leg kan være kompleks for nogen, da omstændighederne for at den lykkes er subtile størrelser som graden af fordybelse, nærvær og anerkendelse af barnets oplevelsesverden.
- Af ovenstående grund kan det derfor være en god ide at prøve den af flere gange og lade progression ske i form af forklaring via Byggestenene, omkring anerkendelse i praksis med mere.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Skabe bevidsthed om vigtigheden af at være opmærksom på barnets oplevelsesverden og sætte ord på dennes begrebsverden.

*** **Fordybelsesleg: Spejlingsøvelse** ***

Ramme:

- Alle ligger på maven. Babyerne med benene ind mod midten af cirklen og mødrene ud for deres baby på måtten.

Indhold:

- Start spejlingslegen med at mødrene uden ord udelukkende kropsligt spejler babys bevægelser.
- Fokus på barnets oplevelsesverden → begynd at sætte ord på begrebsverden.
- Invitation til dialog og pludren → øvelse i at pludre tilbage og tur-tagning.

Funktion:

- Træning af nærvær i mor-barn relation.
- Øvelse i spejling.
- Invitation til kommunikation.
- Opmærksomhed på barnets oplevelsesverden.

Progression:

- Den tidlige sproglige indlærings del kan med fordel sættes på, når legen er prøvet et par gange.

Konvertering til hverdagssituationer:

- Vigtigheden af at have rolige øjeblikke i hverdagen, hvor der er ro, fordybelse og nærvær til at sætte fokus på og verbalisere barnets begrebsverden.
- Brug Byggesten til at forklare, hvordan dette styrker og er en del af tidlig sprogindlæring.

Andre faktorer:

- Det kan være grænseoverskridende eller være kulturelt uvant for voksne at komme ned på gulvet og bevæge sig i niveau med babyer.
- Brug derfor først øvelsen et godt stykke henne i 12-ugersforløbet, da der her er skabt en tillid til underviserne samt tryghed og genkendelighed i undervisningsrummet. Det er en vigtig forudsætning for legens succes.

*** Bevægelseslege generelt ***

Varier gerne sekvenseringen af undervisningstimen så der kommer andre bevægelseslege ind som kropslige pusterum mellem fordybelseslege, der har fokus på tidlig sprogindlæring.

Bevægelseslege har oftest en wauw-effekt og kan være lige præcis det der gør at læringen forankrer sig.

Suppler derfor gerne med bevægelseslege eller små kropslige pauser såsom:

- Svingture/pendulsving
- Kast op i luften
- Drejninger
- Flyvetur på skulder
- Massage
- Etc.

Indkøbsliste til materiale i kufferten

Forslag til indkøbssteder:

- Sansekugler: www.legeakademiet.dk
- Sansebolde: www.legeakademiet.dk
- Redondo bold: www.24med.dk
- Gennemsigtige tørklæder: www.legeakademiet.dk
- Balloner: www.24med.dk
- Sæbebobler (køb bio bobles): www.helsebixen.dk
- Bog: "Baby faces" af Margaret Miller - www.saxo.dk
- Dukke: Didaktisk brug til visning af øvelser i undervisningen: www.olisan.dk
- Evt. "Engangspuslestykke" og ble: Almindelige fødevarebutikker
- Instrumenter:
 - Rasleæg: www.tinytunes.dk
 - Raslegrønsager: www.bilka.dk
 - Fingerbækkenet: www.tinytunes.dk
 - Klokkespil: www.tinytunes.dk
 - Koshi-bells, der laver lyd, når kufferten drejer: www.youryogashop.dk
- Kufferten: ca. L:70 cm, B:40 cm, H:20 cm, så den ikke er for stor til at dreje rundt eller transportere, men stadig rumme en del materialer i sig:
https://pipi-antik.dk/?s=kuffert&lang=da&post_type=product

Litteraturlisten

Bøger:

Ahlmann, L. (2008): Bevægelse og udvikling. Hans Reitzels Forlag.

Bentsen, B. S. (2010): Bevægeomsorg – børnemotorik i teori og praksis. Frydenlund.

Jerlang, E. (red); Egebjerg, S.; Halse, J.; Jonassen, A. J.; Ringsted, S.; Wedel-Brandt, B. (2008): Udviklingspsykologiske teorier. Hans Reitzels Forlag.

Rapporter / artikler:

Rapport Dorte Bleses - Trygfondens børneforskningscenter:

file:///Users/sofiebay/Downloads/database_boerns_sundhed_skolebarnets_sproglige_udvikling_2018.pdf

“Det tidlige sprog- et fælles ansvar” Sønderborg kommune

https://sonderborgkommune.dk/sites/all/files/Forvaltninger/Kommunal_direktoernes_stabe/det_tidlige_sprog_0-3_aar.pdf

Barrett, T.M., Davis, E. F. & Needham, 2007. Learning about tools in infancy.

Developmental Psychology

Dokumentar:

“Babyernes vidunderlige verden” temalørdag på DR.2 1.juli

